

התורה

מרבני מרן עמוד ההוראה הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת וירא תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

• ווי העמודים וחשוקיהם | שאלה משולחני של מרן שליט"א •

לקנות דירה מרווחת ליד כביש שנוסעים בו בשבת

שאלה. אנחנו משפחה ברוכה [16 נפשות] ומתגוררים בדירה קטנה וצפופה, כעת עומדת בפנינו האפשרות לקנות דירה יותר גדולה ומרווחת, בקרבת מקום למקום מגורינו, באזור הקהילה אליה אנו משתייכים.

אך הבניין בו אנו מעוניינים לקנות, עתיד להיבנות לצד כביש המוביל לשכונת שחלק מהתושבים שם עדיין אינם שומרי תורה ומצוות רח"ל, ובכביש זה מצוי שנוסעים רכבים בשבת רח"ל. יצויין שרוב תושבי העיר מסורתיים וחילולי השבת אינם המוניים. האם לקנות דירה במקום זה?

תשובה. ראיית חילול שבת משפיעה לרעה על ההוראה זאת, ולכן כדאי לחיות בדירה קטנה ושלווה בה, מאשר לחיות בבית גדול, ומי יודע איך יראה היראת שמים של הילדים.

מקורות ונימוקים:

נאמר בתוספתא (שבועות פ"ג ה"ג) רבי אלעזר בן מתאי אומר אין אדם מתחייב לשמוע אלא אם כן חטא, שנאמר "נפש כי תחטא ושמעה", וכן היה ר' אלעזר בן מתאי אומר ההוראה עוברי עבירה מתחייב לראות, ההוראה עושי מצווה זכה לראות.

וביאר בחזון יחזקאל, נפש כי תחטא ושמעה, שהנפש חטאה קודם בחטא אחר, אז ושמעה קול אלה ותשבע לשקר. ההוראה עוברי עבירה נתחייב לראות - כלומר אדם שחטא נתחייב שיראה עוברי עבירה, שבראותו עוברי עבירה נחלש אצלו חומר אותה עבירה, ועל זה נאמר (משלי ד, יד) "באורח רשעים אל תבוא". אבל העושה מצווה, זוכה לראות עושי מצווה וילמוד ממעשיהם, והמצוות נעשות חביבות עליו, ועל זה נאמר (שם, יח) "ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום".

וכן אמר מרן הגאון רבי מאיר שמחה מדוינסק זצ"ל [שמענו בשמו], מה שציוותה תורה בחייבי מיתות בית דין "יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו, ויד כל העם באחרונה ובערת הרע מקרבך" כי העדים שראו את האדם בשעה שעשה עבירה, כגון שראו אותו מחלל שבת, נפגמה אצלם החמימות של קדושת השבת, ועל ידי שהם מקיימים מצווה זו, להעניש את המחלל שבת, מצווה זו מתקנת את הראיה של העבירה, ועל זה נאמר "ובערת הרע מקרבך", היינו הרע שנדבק בקרב העדים בגלל ראיית העבירה, את זה תבער על ידי מצוות הענישת החוטא.

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סימן קנו) נשאל על מוהל שלא רצה ללכת בשבת למוהל במקום שמחללים שבת כדי שלא יראה חילולי שבת, והשיב לו: אף שוודאי יש איסור על האדם לילך למקום שעוברין על איסורי תורה, וראיה ממה דאיתא ביומא (דף ע"א) שיש מצווה לראות בעשיית מצווה משום ברוב עם הדרת מלך, שמעינן ממיילא דלראות בעבירה יש איסור, דהא ברוב עם ח"ו בזיון למלך. [למעשה לגבי הברית כתב לו ללכת, ומיד לאחר הברית לברוח משם].

הרי שיש כאן טעם נוסף שלא לראות חילולי שבת, כי על ידי הראיה יש עוד יותר בזיון המלך, שהשבת מתחללת ברוב עם.

ולכן עדיף להשאר בדירה הקטנה, למרות הצפיפות שבה, מאשר לעבור למקום שרואים משם חילולי שבת, ועל זה אפשר להמליץ את הפסוק (משלי יז, א) "טוב פת חרבה, וְשָׁלוֹה־בָּהּ, מִבֵּית מִלֵּא וְבָחִי-רִיב". [אמנם לפעמים יש אפשרות לסגור במשך כל השבת את חלונות הבית, כולל הווילונות, ואז אינם רואים את חילולי השבת, ואם יודעים שיצליחו לעמוד בזה אפשר לקנות דירה במקום כזה, ויקפידו גם ביציאתם לתפילות להביט ארצה ולא לשאת עיניהם ולראות את חילולי השבת רח"ל].

ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם וגו' (בראשית יח, ח). ופירש רש"י: "ולחם לא הביא [והרי אמר לשרה להכין שלש סאים קמח סולת], לפי שפירסה שרה נדה". ולכאורה צ"ב, לפי מה שחשב אברהם אבינו שהם ערביים, למה לא נתן להם לאכול, וכי יש לערביים קפידיא לאכול חולין טמאים. ולכאורה מבואר כאן שאברהם אבינו לא רצה לכבד את האורחים מדבר שהוא עצמו לא אוכל מזה, דכיון שהוא אכל רק חולין על טהרת הקודש, ואע"פ שאורחיו הישמעאלים אוכלים גם טומאה, בכל זאת אברהם אבינו לא רצה לתת להם ממה שהוא לא אוכל, וכנראה ביאור הדבר שהאורחים חשים בנוח יותר על ידי שהאורח אוכל עמם בדיוק אותו אוכל שהם אוכלים, ודו"ק.

והנה נשאלנו מגבאי צדקה, שהוא עצמו אוכל רק בשר חלק, אך אוסף מאנשים פרטיים וממוסדות בשר כדי לחלקו לעניים, ולפעמים הם נותנים לו גם בשר כשר שאינו חלק, ויש עניים שאוכלים גם בשר זה, ושואל הגבאי האם מותר לו לתת להם את הבשר, או שמא כיון שהוא מחמיר על עצמו שלא לאכול, אולי גם לא יתן לאחרים. ואולי כמו שאאע"ה לא נתן לאורחיו ממה שהוא לא אוכל, כך גם בענינו הגבאי לא יחלק לעניים ממה שהוא עצמו לא אוכל.

אולם מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל אמר שיכול לתת לעניים אלו גם את הבשר שאינו חלק, ואין ראייה מאברהם אבינו דהתם נשאר מנות יפות עבורם חוץ מהלחם, והוא בן בקר רך וטוב, לשונות בחרדל וחמאה וחלב [ובפרט אם זה ענין שהאורחים חשים יותר בנוח שהמארח אוכל עמם יחד אותו אוכל, יש להסתפק אם זה שייך גם בצדקה], אבל אם יחסר לעניים, אין למנוע מהם בשר כשר. אבל באמת באופן שיש עבורם שפע, אז אין ליתן להם מה שהוא עצמו לא אוכל. ואף אם נאמר דכשיש שפע לא יתן, זה אינו אלא בדבר שהוא חושש שאינו כל כך כשר, אבל ודאי שמוותר לכן אשכנז לחלק לכן ספרד אורז לפסח, כיון דגם הבן אשכנז יודע שלבן ספרד הרי זה חלק.

ויעקוד את יצחק בנו, וישם אותו על המזבח ממעל לעצים (כב, ט). הנה מבואר בפסוק שתחילה עקד את יצחק, ורק אחר כך העלהו על גבי המזבח כשהוא עקוד, וצ"ב למה לא עקדו כשכבר היה על גבי המזבח, וגם הרי זה קל יותר. ומשיב על כך רבינו המהרי"ל דיסקין זצ"ל, שכיון שנצטווה "והעלהו שם לעולה", למד מזה אאע"ה שיש כאן ציווי שאברהם יקיים בו "העלאתו", והיאך יקיים אברהם מצווה זו, והרי: "החי נושא את עצמו", ותתייחס ההעלאתו גם ליצחק, לכן עקד אותו קודם שהעלה אותו, משום שמבואר ברמב"ם (פי"ח מהלכות שבת הט"ז) "המוציא אדם חי בשבת, אינו משאוי [שהחי נושא את עצמו], ואם היה כפות המוציא אותו חייב", וכיון שבכפות אין החי נושא את עצמו, על ידי זה קיים אברהם "והעלהו" כפי שצוהו השי"ת, שהוא לבדו יעלהו.

יש ללמוד מהדברים הלכה למעשה, במה שנשאלנו כשתפסו מחבל ימ"ש בשבת, וצריך לקושרו ולהוציאו כשהוא קשור בידי וברגליו מרשות הרבים לרשות היחיד, איך יעשו זאת. והשבנו, שלא יקשרוהו ויעקדוהו ואחר כך ישאוהו מרשות לרשות, משום שאם יעשו כן הרי הם יעברו על מלאכת הוצאה, וכמבואר ברמב"ם שהמוציא אדם כפות לא אומרים בזה שהחי נושא את עצמו וחייב על הוצאה מרשות לרשות, ולכן יקשרו את ידו לידי המובילים אותו, וכן את רגלו לרגלי המובילים אותו, וכך יקחוהו מרשות לרשות.

